

Barn börjar tidigare i förskola

Barn börjar i förskola tidigare i dag än de gjorde i början av 1990-talet. Det är särskilt barn med äldre syskon och barn som är födda på senhösten som börjar tidigare. Föräldrar önskar ofta i efterhand att barnen skulle ha börjat på dagis senare än de gjorde.

Om undersökningen

FAKTA

Datamaterialet som använts heter *Tid och Pengar* och samlades in 2003 av SCB på uppdrag av Riksförsäkringsverket. Studien var en telefonintervjuundersökning som vände sig till föräldrar till barn födda 1993 och 1999. Urvalet var 4 000 biologiska- eller adoptivföräldrar som bodde med sina barn. Svarsfrekvensen var 80 procent. Frågorna i undersökningen gällde främst föräldraledighet, barnomsorg samt föräldrars syn på kombinationen av barn och förvärvsarbete. Materialet kompletterades med ett flertal registeruppgifter såsom nyttjande av olika socialförsäkringar, föräldrars utbildningsnivå och inkomst.

I dag börjar de flesta barn i någon form av offentlig barnomsorg efter det att föräldrarna avslutat sin föräldraledighet. Det visar en undersökning som gjordes år 2003 av Riksförsäkringsverket och som vände sig till föräldrar med barn födda 1993 och 1999.

Undersökningen visar också att drygt tre fjärdedelar av alla barn födda på 1990-talet började i förskola eller hos dagbarnvårdare när föräldraledigheten tog slut. För de barn som inte började i förskola ordnades omsorgen på andra sätt. En del fick ett syskon och en förälder stannade då hemma med ny föräldraledighet. Andra hade en arbetslös eller sjukskriven förälder eller så ordnades barnomsorgen t.ex. genom att en anhörig såg efter barnet. Det var vanligare att sätta sitt barn direkt i förskola efter en föräldraledighet i slutet

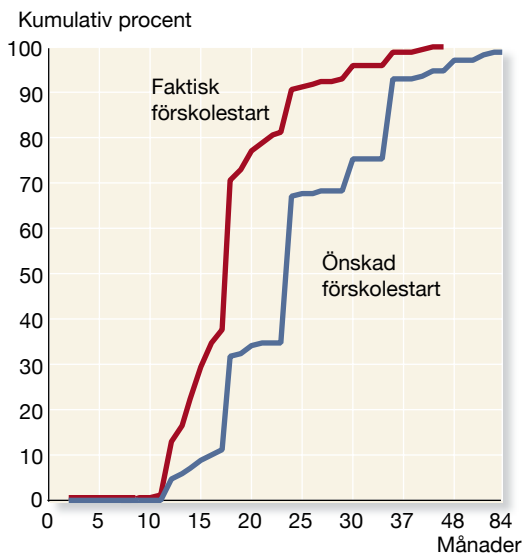
av 1990-talet än i mitten och början av 1990-talet.

Tack vare föräldraledighetens flexibilitet kan föräldrar till del välja när de återgår i förvärvsarbete och det är dags för barnet att börja i förskola. Den vanligaste åldern att börja förskola är 18 månader. Barn födda i början av 1990-talet var något äldre när de började, än barn födda i slutet av 1990-talet. En möjlig förklaring är att de stora barnkullarna i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet gav större platsbrist än senare.

FÖRSKOLAN I SVERIGE BYGGDES UT främst under 1970- och 1980-talen. Under 1990-talet ökade avgifterna för förskolan på grund av kommunernas svåra ekonomiska läge. Måxtaxans införande i början av 2000-talet begränsade därefter de ekonomiska hindren för att nyttja förskola. Sedan 2001 har även barn till föräldralediga och arbetslösa föräldrar rätt till plats och deras antal har ökat i förskoleverksamheten. Skolverkets statistik visar att i början av 2000-talet var 74 procent av alla 1–3-åringar och 96

Förskolestarten skedde ett halvår tidigare än föräldrarna hade önskat

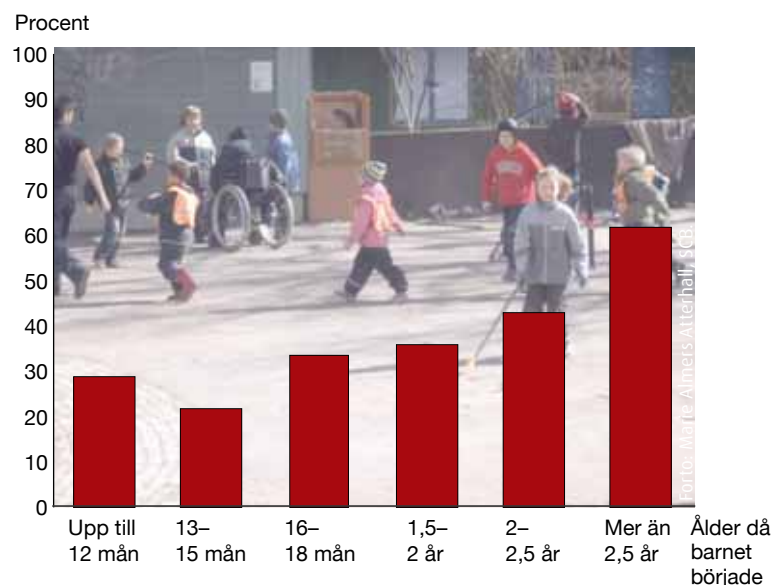
Barnets ålder vid start i förskola samt föräldrars önskade startålder. Kumulativ procent. Månader

Den vanligaste önskan om förskolestart är när barnet är 2 år gammalt. I genomsnitt börjar dock barn på förskola när de är 18 månader.

Fler nöjda vid sen start

Andel nöjda med starttidpunkten vid olika startåldrar. Procent

Många föräldrar önskade sig i efterhand en senare förskolestart för sina barn än de i verkligheten fick. Föräldrar som låtit sitt barn börja sent var emellertid mer nöjda.

procent av alla 4-5-åringar inskrivna i förskoleverksamhet.

Föräldrar till barn födda i början av 1990-talet önskade en något senare förskolestart för sina barn än vad föräldrar till barn födda i slutet av 1990-talet gjorde. Den vanligaste önskan om förskolestart var när barnet var 2 år, det vill säga ungefär ett halvår efter det att barnet verkligen började i förskola. Runt 3 procent av alla föräldrar valde att inte svara på frågan om när det vore bäst för barnet att börja i förskola, utan ville att barnet skulle få vara hemma.

Skillnaden i tid mellan den önskade och den verkliga starttiden var mindre ju äldre barnen var då de började i förskola. De föräldrar vars barn startade i förskola tidigt är oftare missnöjda med förskolestarten än de som hade möjlighet att låta sina barn börja senare. Andelen nöjda föräldrar ökade vid senare förskolestart men ökningen var svag och mönstret är inte helt entydigt. En rimlig tolkning är att de föräldrar vars barn börjat i förskola senare oftare är nöjda med detta, men att det finns variationer och stora grupper av föräldrar där detta inte stämmer.

BARN FÖDDA PÅ SENHÖSTEN OCH VINTERN började tidigare i förskola än barn som är födda på våren och sommaren. Detta kan bero på att de flesta barn börjar i förskola på hösten och att de barn som är födda

på våren och sommaren antingen inte får plats till hösten eller att föräldrarna anser att barnen är för små. De är då drygt ett år och föräldrarna föredrar att vänta till en senare intagning i förskolan.

Barn som är förstfödda började i förskola senare än de som har äldre syskon. Även här kan platstillgången påverka, eftersom de förstfödda barnen inte kan utnyttja syskonförtur. Det kan också vara så att föräldrar av olika anledningar väljer att förlänga sin första föräldraledighet mer än senare föräldraledigheter. Detta kan till exempel bero på att de ekonomiska begränsningarna är större vid senare barn, att föräldrars inställning till förskola påverkas positivt av första barnets förskoleerfarenhet eller att man redan har en etablerad kontakt med förskolan genom det första barnet.

BARN I FAMILJER MED LÅG INKOMST började senare i förskola. Det gällde särskilt i de familjer där mamman hade en låg inkomst. Det var också dessa föräldrar som önskade en senare förskolestart. En möjlig förklaring är att dessa föräldrar har slitsamma arbeten som de inte har bråttom tillbaka till och i stället väljer att vara hemma under en så lång period som är möjligt. En annan förklaring kan vara att de redan har valt bort karriär. Det var också barn till föräldrar med arbetaryrken som hade svårast att få tillgång till förskola under

utbyggnaden på 1970- och 1980-talet. En konsekvens av att barn från familjer med låga inkomster börjar senare i förskola är att skillnader i barns ekonomiska villkor förstärks.

Det fanns inga skillnader i tidpunkt för förskolestart eller föräldrars inställning till start mellan föräldrar med olika utbildningsnivå. Det verkar inte heller som om mammor och pappor har olika inställning till när deras barn börjar i förskola. Detta tyder på att inställningen till förskola är mer beroende av den konkreta situationen, t.ex. inkomsten, än av föräldrarnas bakgrund, som exempelvis kön och utbildning.

Författare

Ann-Zofie Duvander arbetar på SCB:s Prognosinstitut tfn: 08-506 945 34 e-post: ann-zofie.duvander@scb.se

Lästips

När är det dags för dagis? En studie om vid vilken ålder barn börjar förskola och föräldrars åsikt om detta. Ann-Zofie Duvander, Institutet för Framtidsstudier, Arbetsrapport 2006:2 www.framtidsstudier.se

Skolverkets officiella statistik finns på www.skolverket.se